

УДК 339.543

Віктор КРИВИЦЬКИЙ

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ БАЗИС ПАРАДИГМИ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Досліджено поняття “митна безпека”. На основі семантичного аналізу лексичних одиниць, чинного законодавства та порівняння теоретико-методологічних розробок учених розглянуто відмінні та спільні риси сутності митних інтересів на рівні держави, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності і міжнародних інституцій. Розмежовано концептуальні відмінності між митною безпекою держави та механізмом забезпечення митної безпеки. Запропоновано авторське бачення концептуального базису парадигми митної безпеки України.

Ключові слова: безпека, мито, митна безпека, митні інтереси, механізм митної безпеки.

Виктор КРИВИЦКИЙ

Концептуальный базис парадигмы таможенной безопасности Украины

Исследовано понятия “таможенная безопасность”. На основе семантического анализа лексических единиц, действующего законодательства и сравнения теоретико-методологических разработок ученых рассмотрены отличительные и общие черты сущности таможенных интересов на уровне государства, субъектов внешнеэкономической деятельности и международных институций. Разграничены концептуальные различия между таможенной безопасностью государства и механизмом обеспечения таможенной безопасности. Предложено авторское видение концептуального базиса парадигмы таможенной безопасности Украины.

Ключевые слова: безопасность, пошлина, таможенная безопасность, таможенные интересы, механизм таможенной безопасности.

Victor KRYVUTSKY

The conceptual basis of the paradigm of customs security in Ukraine

Introduction. The globalization processes of the 21st century have influenced the exacerbation of existing and the emergence of new challenges for the national security of states. Modern conditions of functioning of Ukraine actualize the search for the latest conceptual basis of the national security paradigm in the customs sphere.

*The **purpose** of the article is to substantiate the conceptual basis of the customs security paradigm of Ukraine on the basis of generalization, analysis and systematization of the eco-*

conomic essence of its conceptual constructs, identification of the principles of security and the criteria for the effectiveness of customs security measures.

Results. *The expediency of differentiating the concept of “customs interests” in the context of customs interests of the state, subjects of foreign economic activity and international institutions is determined. It is substantiated that the notion of customs security is a multidimensional phenomenon, the interpretation of which is based on the norms of the Customs Code, according to which it reflects the state of the security of customs interests of Ukraine.*

Conclusions. *The essence of the mechanism of customs security is to identify, prevent and neutralize probable and real risks and threats, ensure sustainable development, to protect the customs interests of the state and subjects of foreign economic activity.*

Keywords: *security, customs, customs security, customs interests, customs security mechanism.*

JEL Classification: H10, H21, H32, H56.

Постановка проблеми. Кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. в розвитку людства зумовив настання фундаментальних і багатоаспектних глобалізаційних процесів. Незважаючи на суттєві протиріччя у методологічних підходах і трактуваннях глобалізаційного дискурсу, очевидним стало усвідомлення цих явищ не лише як таких, що характеризуються посиленням динамізму, зміною якісних характеристик перебігу суспільних явищ, а й потребують перегляду стратегій забезпечення національних інтересів держав.

Глобалізаційні процеси ХХІ ст., посилюючи взаємопов'язанність і взаємозалежність цивілізаційних відносин між державами світу, значною мірою вплинули як на загострення існуючих, так і появу нових загроз безпеки і стабільності в міжнародному та національному вимірах. Однак можливість і здатність використання інструментарію захисту власних національних, економічних, фінансальних інтересів та цивілізаційних пріоритетів розвитку як країн економічного авангарду, так і країн економічної периферії зумовлюються значними відмінностями, що полягають не лише у фінансовому та соціально-економічному потенціалах розвитку, а й у концептуальних

положеннях безпекоорієнтованих стратегій зміцнення національної конкурентоспроможності та забезпечення економічного розвитку. В цьому контексті в Україні, окрім зовнішніх цивілізаційних загроз, упродовж останніх десятиліть мали місце згортання офіційної економіки та втрата міжнародних конкурентних позицій на світових ринках; обмеженість потенціалу відновлення економіки після тривалого рецесійного спаду, зумовленого існуючою моделлю розвитку; нарощення боргового тиску й обмеженість внутрішніх ресурсів фінансування розвитку; недостатність джерел відновлення купівельної платоспроможності населення та фінансової стійкості бізнесу, збереження високого інфляційного тиску, розбалансованість внутрішнього товарного ринку України; імпортна експансія, зумовлена імпортозалежністю внутрішнього товарного ринку щодо видів економічної діяльності з високим рівнем доданої вартості на фоні недостатності умов реалізації потенціалу національних виробників на внутрішньому ринку. Безпрецедентні за своїми масштабами події 2013–2016 рр., зумовлені анексією Криму, гібридною військовою агресією на сході України, призвели до втрати ціліснос-

ті економічного та митного простору держави, ще більше посилили макроекономічну нестабільність. Саме тому 21.06.2018 р. Верховна Рада імплементувала Закон “Про національну безпеку України”, який визначає національну безпеку як “захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз” [1, с. 241]. Означене трактування дещо відрізняється від визначення, що містилося в Законі “Про основи національної безпеки” від 19 червня 2003 р. № 964-IV (втратив чинність), де під національною безпекою розумілось “захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у різних сферах” [2].

Об’єктом національної безпеки є національні інтереси, які законотворцем визначаються як “життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян” [1].

Варто зазначити, що в державі застосовують невідкладні заходи з метою посилення національної безпеки, однак сучасні умови, в яких перебуває наша держава, актуалізували пошук та обґрунтування новітнього концептуального базису парадигми національної безпеки, і на її основі побудови інструментарію протидії ризикам і загрозам у всіх сферах суспільного розвитку, в тому числі у митній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань митної безпеки було приділено багато уваги в працях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема:

І. Бережнюка, А. Войцещука, О. Недобєги, П. Пашка, Д. Приймаченко, О. Руренко, А. Стельмашука та ін. Однак, незважаючи на законодавче закріплення поняття “митна безпека” та наявність значної кількості теоретико-методологічних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, стверджувати про системність, комплексність, цілісність і завершеність парадигми митної безпеки не доводиться.

Метою статті є дослідження концептуального базису парадигми митної безпеки України на основі узагальнення, аналізу та систематизації економічної сутності її понятійних конструктів, ідентифікації принципів забезпечення та критеріїв ефективності заходів забезпечення митної безпеки у нормативно-правових актах і фаховій літературі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не вдаючись до детального семантичного аналізу терміна “безпека”, в загальному визначимо її як стан відсутності внутрішніх і зовнішніх загроз та захищеності інтересів держави, громадянина, суспільства тощо. Продовжуючи означені міркування, логічним є твердження, що митна безпека є не чим іншим, як станом захищеності митних інтересів від різного типу загроз і забезпечення умов сталого розвитку. Будь-яка складова економічної безпеки держави характеризується ризиками і загрозами, до яких зазвичай відносять ймовірні та реальні деструктивні чинники, що створюють небезпеку як окремим суб’єктам, так і суспільству в цілому. Відповідно, митні загрози, створюючи небезпеку у сфері митної діяльності, зазвичай класифікуються на внутрішні та зовнішні, реальні та потенційні [3, с. 18–26], охоплюють спектр загроз від надзвичайних ситуацій, стихійних лих, кризових явищ у національній і глобальній економіці, протекціоністських заходів торговельних партнерів до ступеня залежності від стану міжнародних ринків певних ресур-

сів, класифікації товарів ЗЕД тощо. Аналіз спектра митних загроз охоплює “конкретні й опосередковані форми митної небезпеки на стадії переходу з ймовірного характеру існування в реальний внаслідок притиріч, що мають місце і формуються у самому суспільстві в зовнішньоекономічних, політичних та економічних правовідносинах, в сфері організації та забезпечення митної діяльності, в техногенних, природних та інших явищах, що конкретизуються відповідною формою прояву, способом впливу та наслідком якої є заподіяння шкоди” [4, с. 6]. Найбільшу шкоду митні ризики та загрози завдають митним інтересам, тому дослідимо це поняття детальніше.

Митний кодекс [5] трактує митні інтереси як “національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи”, практично ототожнюючи їх з національними інтересами, без належної деталізації їх природи, специфіки реалізації, зумовленої різновекторністю та дотичністю національних інтересів держави в сфері митної справи до різних галузей, сфер та напрямів діяльності. Погоджуємось з думкою С. В. Шевчука [6, с. 42–48], який наголошує на неоднозначності та дискусійності трактування поняття “митні інтереси” в Митному кодексі України. Як наслідок неналежного нормативно-правового обґрунтування цієї дефініції в фаховій літературі має місце існування варіативних понять, на кшталт: “національні митні інтереси” [7; 8], “інтереси держави в митній сфері” [9], “митний аспект захисту національних економічних інтересів”, “економічні інтереси держави в галузі митної справи” [10]. Проте означені теоретичні конструкти, незважаючи на певну синонімічну схожість, все ж володіють значними відмінностями. Зокрема, національні митні інтереси охоплюють митні інтереси держави та суб’єктів ЗЕД, кожен з яких володіє різними цілями,

методами їх досягнення та механізмами задоволення (рис. 1).

З огляду на означене, погоджуємось з позицією В. С. Шевчука, який розмежовує митні інтереси держави (“складова національних інтересів держави, що лежить у площині різногалузевого спрямування (соціально-економічного, екологічного, політичного, правоохоронного, зовнішньоекономічного, інформаційного, культурного) та тривимірного формату взаємодії (мікро-, макрорівень та наднаціональний рівень), реалізація яких забезпечується у межах здійснення митної справи, що сприяє побудові ефективної моделі захисту митної та національної безпеки”), суб’єктів ЗЕД (“інтереси, які лежать у площині конституційних прав і законодавчих норм, що регламентують їх захист як суб’єктів господарювання під час здійснення зовнішньоекономічної та митної діяльності, а також не суперечать вимогам чинного та міжнародного законодавства”) й інших учасників митних правовідносин, що включають міжнародні інституції та держави (“спектр специфічних інтересів, що виходять з принципів економічної доцільності, політичної необхідності, міжнародного співробітництва, збалансування міжнародної торгівлі тощо, а також не суперечать міжнародним нормам співпраці”) [6, с. 42–48].

На думку В. Пашка, головна мета реалізації митних інтересів полягає у забезпеченні підтримання такого управління на рівні держави, що характеризується “стійкістю до негативних зовнішніх загроз, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективно функціонування економіки держави й сприяти економічному зростанню” [11, с. 5–16]. Визначаючи сутність понятійного конструкту “митні інтереси”, науковець акцентує увагу на їх дуалістичній природі, оскільки, з одного боку, вони відображають “певний спектр національних інтересів держави (що пов’язані з забезпеченням і реалізацією

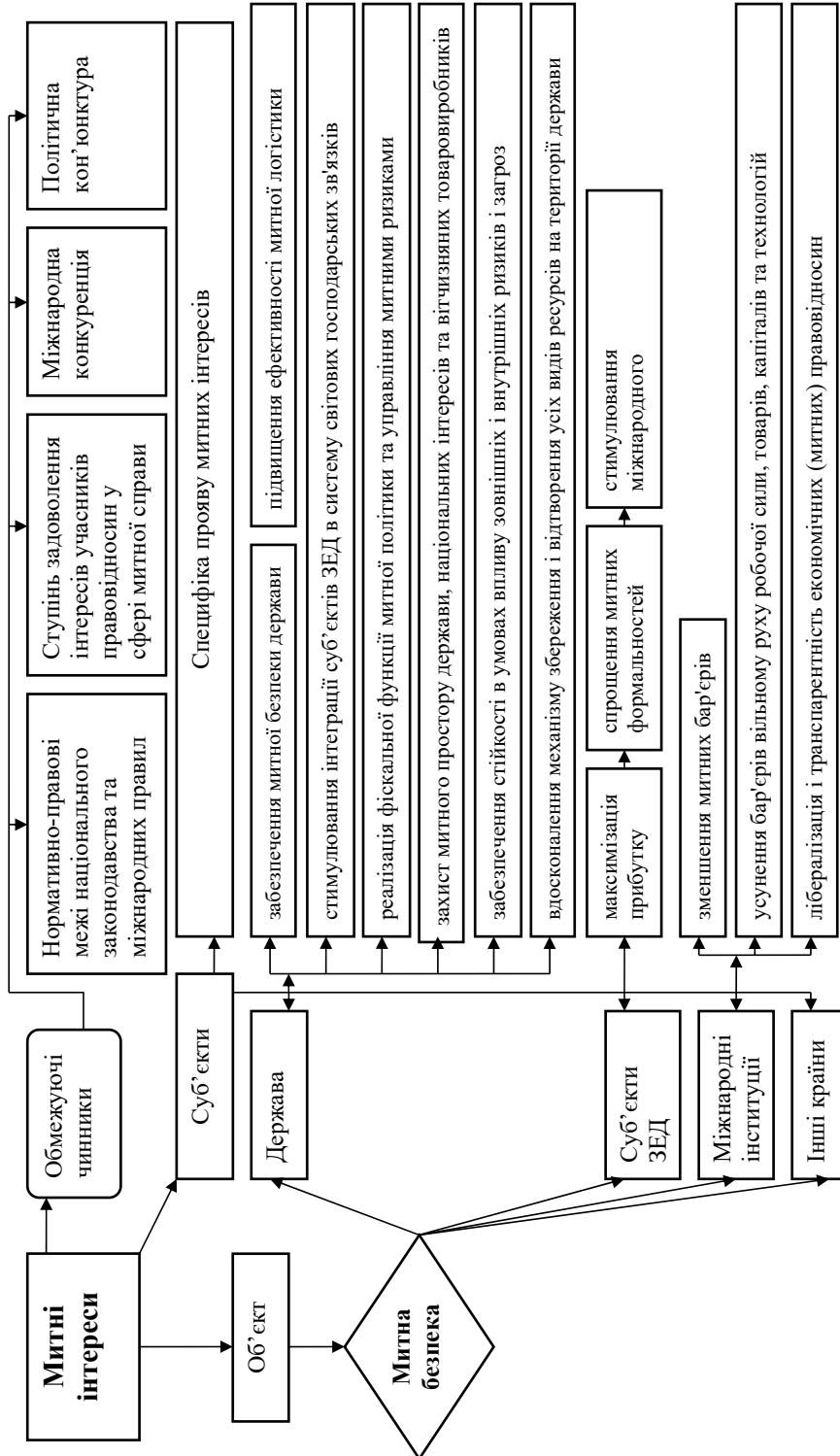

Рис. 1. Специфіка прояву митних інтересів*

*Побудовано автором.

митної справи), задоволення яких сприяє уможливленню ефективного функціонування, стійкого розвитку економічної системи, зменшенню загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сферах, що пов'язані з митною сферою"; а з іншого – "визначаються поточним станом зовнішньоекономічних відносин, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян, ступенями реалізації визначених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку й захисту культурного та інформаційного середовища держави, станом її зовнішньоекономічної та митної безпеки" [4]. Означене трактування, на наше переконання, найбільш повно характеризує сутність митних інтересів, забезпечення та реалізація яких, згідно зі статтею 6 Митного кодексу України, досягається здійсненням митної справи, а умови забезпечення стану їх захищеності є об'єктом митної безпеки [5].

Аналіз фахових публікацій з дослідження сутності митної безпеки дав змогу виокремити три ключові критерії її ідентифікації, зокрема – як складової національної, економічної та зовнішньоекономічної безпеки України. Така різноманітність підходів щодо належності, сутності, складових, ролі та значення митної безпеки зумовлена її багатоаспектністю як явища, що здійснює вплив не лише на економічну безпеку та її складові, а й на національну та міжнародну і визначає забезпечення інших видів безпеки [12, с. 17].

Крім того, серед існуючих теоретичних досліджень вітчизняних вчених, що стосуються сутності митної безпеки, поширеними є два підходи, згідно з якими представники першого тлумачать поняття "митна безпека" аналогічно з положеннями Митного кодексу України, а представники другого включають в її визначення комплекс відповідних засобів, методів та інструментів забезпечення стабільності, протидії, ней-

тралізації та попередження ймовірних ризиків і загроз митної безпеки держави. Для прикладу, Н. І. Гавловська, О. В. Осадчук та Є. М. Рудніченко трактування сутності митної безпеки зводять до "комплексу ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави із захисту інтересів народу та держави у митній сфері" [13, с. 53]. На нашу думку, "сукупність засобів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та викликам у сфері митних економічних відносин, а також забезпечення можливості досягти необхідного рівня захищеності, надійності й усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму" варто трактувати саме як забезпечення митної безпеки [4].

Вважаємо, що вищезазначений поділ є не зовсім коректним, оскільки відображає, згідно з першим підходом, сутність митної безпеки, а відповідно до другого є не чим іншим, як механізмом забезпечення митної безпеки. Останній ми визначаємо як сукупність взаємопов'язаних, цілеспрямованих і взаємообумовлених інституційних, організаційних, правових та координаційних методів і інструментів, які на основі чинного законодавства та стратегій національної безпеки застосовують суб'єкти забезпечення митної безпеки (охоплюють законодавчі та виконавчі органи влади, котрі визначають засади реалізації митної політики та митної справи, інститути громадянського суспільства, незалежні громадські організації тощо) щодо виявлення, передбачення, прогнозування, попередження та нейтралізації ймовірних та реальних ризиків і загроз, забезпечення сталого розвитку, захисту митних інтересів держави та суб'єктів ЗЕД. В свою чергу, механізм забезпечення митної безпеки можна охарактеризувати на основі відповідного поділу за рівнями та системами (рис. 2).

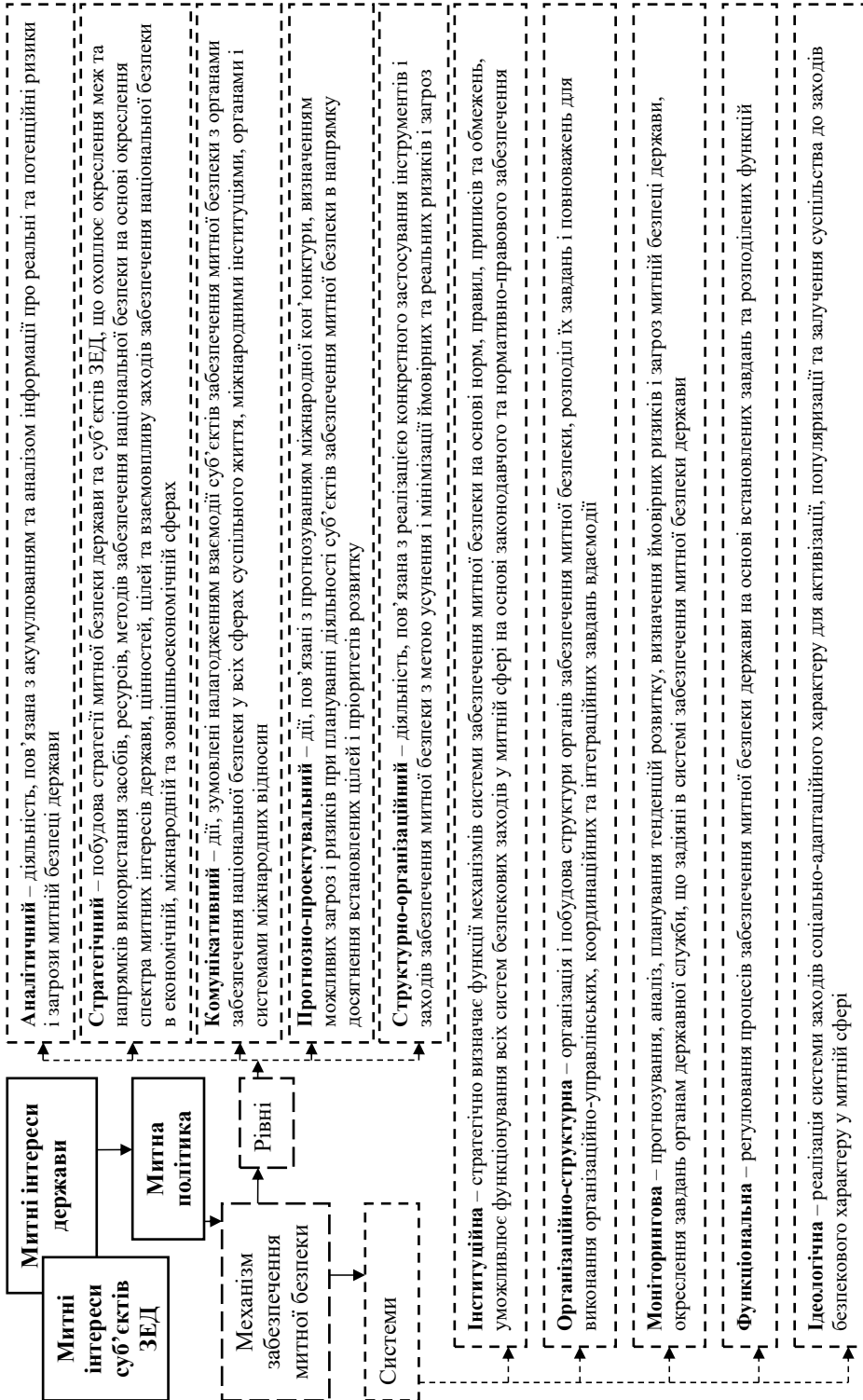

Рис. 2. Рівні та системи механізму забезпечення митної безпеки держави*

*Побудовано автором.

Досліджуючи механізм забезпечення митної безпеки, слід окремо аналізувати завдання та пріоритети діяльності митних підрозділів ДФС України. Зростання обсягів міжнародної торгівлі, ускладнення зовнішньоекономічних зв'язків, складна економічна і політична ситуація в Україні ставлять перед митними підрозділами ДФС України нові завдання та актуалізують запровадження ризикоорієнтованих стратегій функціонування.

На сьогодні з метою забезпечення митної безпеки митними підрозділами ДФС України, протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечення сталого економічного розвитку держави та досягнення необхідного рівня захищеності митних інтересів запроваджено низку заходів, які поєднують відповідні форми, методи та інструменти.

Значна кількість якісних і кількісних показників характеризують митну безпеку держави та дають змогу, залежно від необхідного зрізу, оцінити рівень ефективності заходів забезпечення митних інтересів держави. Проте ускладнення процесів розвитку митної справи в глобальному вимірі, нові внутрішні і зовнішні виклики та загрози, з якими щоденно стикаються митні підрозділи ДФС України як суб'єкти забезпечення митної безпеки держави, зумовлені їх перманентною реорганізацією.

Як доказ, можемо навести результати аудиту ефективності використання органами Державної фіскальної служби повноважень у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства, в результаті якого було виявлено низку недоліків діяльності, зокрема: неузгодженість нормативно-правового забезпечення у сфері державної митної справи, що не сприяє спрощенню митних формальностей, прискоренню митного оформлення товарів та покращенню адміністрування митних плате-

жів; відсутність належної взаємодії між органами ДФС і правоохоронними органами, органами державної виконавчої служби, іншими державними органами, а також з митними органами інших країн світу, що суттєво зменшує ефективність проведених заходів із забезпечення дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митного законодавства; відсутність дієвої й ефективної системи контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вимог законодавства України з питань державної митної справи під час ввезення товарів на митну територію України; проблеми організаційно-управлінського характеру, що простежуються у діях ДФС України, яка не володіє повною інформацією про стан забезпечення технічними засобами митниць ДФС, що впливає на динаміку автоматизації й інформатизації процесів митного контролю та митного оформлення тощо [14].

Висновки. На сьогодні першочерговими і необхідними умовами посилення митної безпеки держави є здійснення заходів стратегічного та тактичного характеру, що охоплюють:

- подальшу розробку теоретико-методологічних основ парадигмального базису забезпечення митної безпеки держави;
- побудову обґрунтованої стратегії митної безпеки держави та суб'єктів ЗЕД, що охоплює окреслення меж та напрямків використання засобів, ресурсів, методів забезпечення національної безпеки на основі окреслення спектра митних інтересів держави, цінностей, цілей та взаємовпливу заходів забезпечення національної безпеки в економічній, міжнародній та зовнішньоекономічній сферах;
- окреслення чіткої та обґрунтованої стратегії діяльності митних органів як суб'єктів забезпечення митної безпеки шляхом щорічного оприлюднення плану підвищення ефективності технологій

митного контролю та митного оформлення, прийнятих управлінських рішень шляхом скорочення нефективних і надлишкових процедур, удосконалення митної інфраструктури тощо;

- узгодження норм законодавства України, нормативно-правової бази з питань податкової та митної справи і захисту національних інтересів у цих сферах;
- активне впровадження технологій автоматизації й інформатизації процесів митного контролю, широке використання комп'ютерних систем і баз даних, що сприятимуть відкритості публічних сервісів, мінімізації людського чинника, раціоналізації бюджетних видатків та ін.;
- активізація співробітництва та координація зусиль з митними органами інших країн та міжнародними інституціями щодо обміну даних, попередження митних злочинів;
- розробку стратегії підтримки вітчизняних суб'єктів ЗЕД для стимулювання їх виходу на нові ринки, активізації зовнішньоекономічних відносин;
- удосконалення стану матеріального та кадрового забезпечення митниць ДФС України, підвищення якості системи добору кадрів, постійна діяльність з протидії корупційним ризикам.

Перелік означених заходів не є вичерпним, однак містить сукупність необхідних дій, які сприятимуть підвищенню іміджу вітчизняних митних органів, стабілізації соціально-економічного розвитку та посилення митної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Закон ВРУ "Про національну безпеку України" від 21.06.2018 року // *Відомості Верховної Ради України*. – 2018. – № 31. – С. 241.
2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 39. – С. 351.
3. Разумей М. Зовнішньоторговельна безпека держави і управлінський аспект / М. Разумей // *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць. – 2010. – № 2(5). – С. 18–26.
4. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / П.В. Пашко – Одеса : ПЛАСКЕ, 2009. – 628 с.
5. Митний кодекс України (редакція від 25.11.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
6. Шевчук С.В. Аналіз теоретико-методологічних підходів визначення поняття "митні інтереси" / С.В. Шевчук // *Економіка та держава*. – 2018. – № 10. – С. 42–48.
7. Комаров О.В. Механізми адміністрування митних ризиків в системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності : дис. ... канд. наук з держ. управл. / О.В. Комаров ; Дніпро, 2017. – 198 с.
8. Недобєга О.О. Митна політика України в умовах інтеграції : сутність і функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// aspirantura.at.ua/blog/nedobega_o_o_mitna_politika_-_ukrajini_v_umovakh_integraciji_sutnist_i_funkciji/2014-03-29-18](http://aspirantura.at.ua/blog/nedobega_o_o_mitna_politika_-_ukrajini_v_umovakh_integraciji_sutnist_i_funkciji/2014-03-29-18).
9. Іващук І. Митна доктрина глобального простору : дис. ... д-ра економ. наук / І. Іващук ; Тернопіль, 2010. – 575 с.
10. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І.Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
11. Пашко П.В. Умови та чинники забезпечення митної безпеки / П.В. Пашко // *Митна справа*. – 2010. – № 1(67). – С. 5–16.
12. Левко М.М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави / М.М. Левко // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 2. – С. 16–20.

13. Гавловська Н.І. Вплив митних органів на економічну безпеку держави / Н. І. Гавловська, О.В. Осадчук, Є.М. Рудніченко // *Митна безпека*. – 2011. – № 1–2. – С. 52–56.

14. Про результати аудиту ефективності виконання органами Державної фіскальної служби України повноважень у сфері державної митної справи та боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства / Рішення Рахункової палати від 30 травня 2017 року № 12-3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751938/R_RP_12-3_2017.pdf?subportal=main.

15. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії. Аналітична доповідь НІСД. – Серія “Економіка”. – 2017. – Вип. 25.

16. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами : монографія / Д.В. Приймаченко. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2006. – 332 с.

17. Пашко П.В. Понятійний апарат системи забезпечення митної безпекоспроможності / П.В. Пашко // *Економіка та управління національним господарством*. – 2009. – С. 62–68.

18. Пудрик Д.В. Поняття “митна безпека” в сучасній юридичній науці // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. – Серія “Юриспруденція”. – 2016. – № 24. – С. 106–108.

19. Руренко О.Г. Митна безпека України в умовах глобалізації / О.Г. Руренко, В.М. Горбачук // *Митна безпека*. – Серія “Економіка”. – 2010. – № 1. – С. 55–58.

20. Стельмащук А.М. Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку / А.М. Стельмащук // *Інноваційна економіка*. – 2011. – № 6. – С. 279–286.

21. Шевченко М.М. Функції та завдання системи забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах / М.М. Шевченко // *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. – 2014. – Вип. 3–4. – С. 14–24.

22. Шевчук С.В. Аналіз динаміки здійснення митної справи в Україні / С.В. Шевчук // *Економіка та держава*. – 2018. – № 8. – С. 65–70.

References

1. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy. Zakon Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 21.06.2018 [On National security of Ukraine. Law of the Verkhovna Rada of Ukraine]. (2018, June, 21). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 31, 241 [in Ukrainian].

2. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 N 964-IV [On the fundamentals of National security of Ukraine. The Law of Ukraine]. (2003, June, 19). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 39, 351 [in Ukrainian].

3. Razumei, M. (2010). Zovnishniotorhovelna bezpeka derzhavy: upravlinskyi aspekt [Foreign security state: managerial aspect]. *Derzhavne upravlinia ta mistseve samovriaduvania – Public administration and local self-government*, 2(5), 18–26 [in Ukrainian].

4. Pashko, P.V. (2009). Mytna bezpeka (teoriia, metodolohiia ta praktychni rekomendatsii) [Customs safety (theory, methodology and practical recommendations)]. Odesa: Plaske [in Ukrainian].

5. Mytnyi kodeks Ukrainy (redaktsiia vid 25.11.2018) [Customs Code of Ukraine (2018, November, 25)]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

6. Shevchuk, S.V. (2018). Analiz teoretyko-metodolohichnykh pidkhodiv vyznachennia poniatia “mytni intersy” [Analysis of theoretical and methodological approaches to the definition of “customs interests”]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and the state*, 10, 42–48 [in Ukrainian].

7. Komarov, O.V. (2017). Mekhanizmy administruvannya mytnykh ryzykiv v systemi derzhavnoho rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Mechanisms of customs risks administration in the system of state regulation of foreign economic activity]. (Thesis). Dnipro [in Ukrainian].

8. Nedobeha, O.O. Mytna polityka Ukrainy v umovakh intehtratsii: sutnist i funktsii [Customs policy of Ukraine in terms of integration: essence and functions]. Available at: http://aspirantura.at.ua/blog/nedobega_o_o_mitna_politika_ukrajini_v_umovakh_integracii_sutnist_i_funktsiji/2014-03-29-18.

9. Ivashchuk, I. (2010). *Mytna doktryna hlobalnogo prostoru [Customs Doctrine of the global space]. (Thesis). Ternopil [in Ukrainian].*
10. Berezhniuk, I.H. (2009). *Mytne rehuliuвання України: natsionalni ta mizhnarodni aspekty [Customs regulation of Ukraine: national and international aspects]. Dnipropetrovsk: Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy [in Ukrainian].*
11. Pashko, P.V. (2010). *Umovy ta chynnyky zabezpechennia mytnoi bezpeky [Terms and factors provide customs security]. Mytna sprava – Customs business, 1(67), 5–16 [in Ukrainian].*
12. Levko, M.M. (2015). *Systemnyi pidhid do vyznachennia roli ta mistsia mytnoi bezpeky u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Systematic approach to indentifying role and place of customs safety in the economic safety of the state]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University, 15, 16–20 [in Ukrainian].*
13. Gavlovska, N.I. (2011). *Vplyv mytniy orhaniv na ekonomichnu bezpeku derzhavy [Influence of customs bodies on the economic security of the state]. Mytna bezpeka – Customs Safety, 1–2, 52–56 [in Ukrainian].*
14. *Pro rezultaty audytu efektyvnosti vykonання organamy Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy povnovazhen u sferi derzhavnoi mytnoi spravy ta borotby z pravoporushenniamy pid chas zastosuvannya mytnoho zakonodavstva. Rishennia Rakhunkovoi palaty vid 30 travnia 2017 roku N 12-3 [On the results of the audit of the effectiveness of the authorities of the State fiscal service of Ukraine in the field of state customs and the fight against offenses during the application of customs legislation. The Accounting Chamber of Ukraine. Resolution]. (2018, August, 11). Available at: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751938/R_RP_12-3_2017.pdf?subportal=main*
15. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh hibrydnoi ahresii. Analytychna dopovid NISD. (2017). [Economic security of Ukraine in conditions of hybrid aggression. Analytical report of NISS]. Seria: Ekonomika – Series: The Economics, 25 [in Ukrainian].*
16. Prymachenko, D.B. (2006). *Mytna polityka derzhavy ta yiyi realizaciia mytnymy organamy [Customs policy of the state and its implementation by the customs authorities]. Dnipropetrovsk: Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy [in Ukrainian].*
17. Pashko, P.V. (2009). *Poniatiinyi aparat systemy zabezpechennia mytnoi bezpekospromozhnosti [The concept of the system for ensuring customs security]. Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom – Economics and management of the national economy, 4(94), 62–68 [in Ukrainian].*
18. Pudryk, D.V. (2016). *Poniattia “mytna bezpeka” v suchasnyi yurydychniy nauksi [The concept of “customs security” in modern legal science]. Naukovyy visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Seria: Yurysprudentsiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence, 24, 106–108 [in Ukrainian].*
19. Rurenko, O., Horbachuk, M. (2010). *Mytna bezpeka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Customs safety of Ukraine in the conditions of globalization]. Mytna bezpeka. Seria: Ekonomika – Customs Security. Series: The Economics, 1, 55–58 [in Ukrainian].*
20. Stelmashchuk, A.M. (2011). *Pidvyshchennia roli mytnoi polityky v systemi zahystu vntrishnogo rynku [Increasing the role of customs policy in the system of protection of the domestic market]. Innovatsiyna ekonomika – Innovative economy, 6, 279–286 [in Ukrainian].*
21. Shevchenko, M.M. (2014). *Funksii ta zavdannia systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v suchasnykh umovakh [Functions and tasks of the system of ensuring the national security of Ukraine in modern conditions]. Naukovo-informatsiynyi visnyk Akademii natsionalnoi bezpeky – Scientific and Information Bulletin of the Academy of National Security, 3–4, 14–24 [in Ukrainian].*
22. Shevchuk, S.V. (2018). *Analiz dynamiky zdysnennia mytnoi spravy v Ukraini [Analysis of the dynamics of the customs business in Ukraine]. Ekonomika ta derzhava – Economy and state, 8, 65–70 [in Ukrainian].*

Стаття надійшла до редакції 07.09.2018.